این فایل برای مشاهده است .
برای خرید فایل ورد قابل ویرایش به سایت مراجعه کنید .

وزارت آموزش و پرورش

اداره کل آموزش و پرورش استان ....

اداره آموزش و پرورش شهرستان.....

عنوان اقدام پژوهی :

چگونه توانستم با استفاده از حس های چندگانه آموزش علوم را در دانش آموزان بهتر نمایم .

نام و نام خانوادگی مولف اول/مجری اصلی :

پست سازمانی : آموزگار ابتدایی

رشته تحصیلی :

آخرین مدرک تحصیلی :

دوره تحصیلی :

سمت فعلی :

شماره پرسنلی :

فقط برای مشاهده

این فایل برای مشاهده است .

برای خرید فایل ورد قابل ویرایش به سایت مراجعه کنید .

شماره همراه

تقدیم به :

همه ی معلمان که ایثار کارشان و صبر مرامشان است ، آنانی که افق دیدگانشان عزت ایران و اقیانوس دل هاشان آکنده از عشق به فرزندان معصوم این مرز و بوم است . بی آن که از ایشان نامی باشد ، نام و نشان این مرز و بوم ثمره ی مجاهدت های آنان است ،آخرتشان مملو از اجر و الطاف الهی باد .

فقط برای مشاهده

این فایل برای مشاهده است .

برای خرید فایل ورد قابل ویرایش به سایت مراجعه کنید .

تشکر و قدردانی:

اینک که این اقدام پژوهی به لطف ایزد منان به اتمام رسیده بر خود لازم می دانیم که از همه کسانی که طی این پژوهش با راهنمایی و مساعدت خویش مارا یاری کرده اند تشکر نماییم. و جهت ارائه نظرات مفید و ارزنده شان و وقتی که در روند هدایت پژوهش داشته اند متشکریم.

فقط برای مشاهده

این فایل برای مشاهده است .

برای خرید فایل ورد قابل ویرایش به سایت مراجعه کنید .

فهرست مطالب

چکیده: ۵

کلیدواژه : ۶

مقدمه ۶

بیان مسئله: ۷

توصیف وضعیت موجود ۱۰

گردآوری شواهد ۱ : ۱۰

تجزیه و تحلیل و تغییر داده ها : ۱۳

این فایل برای مشاهده است .

برای خرید فایل ورد قابل ویرایش به سایت مراجعه کنید .

شیوه های اجراء: ۱۵

گرد آوری شواهد ۲:.....۱۷

پیشنهاداتی جهت فراگیری بهتر درس علوم تجربی: ۱۷

منابع : ۲۸

فقط برای مشاهده

چکیده:

شاید این نکته به ذهن متبادر شود که یادگیری برخی از مطالب درسی بیشتر بر حس شنیداری استوار است و نمی توان در بعضی دروس مانند علوم و... حواس بیشتری را درگیر کرد.استفاده از روشها و رسانه هایی که دانش آموزان طی فرایند یادگیری فقط شنونده صرف نباشند و فعالیت داشته باشند می تواند راهگشا باشد. ایفای نقش ، پانتومیم ، گردش علمی، بازی های آنلاین ، شبیه سازی ها ، تماشای فیلم ، کار با اشیا حقیقی ،محیط های چندرسانه ای ،رسانه های سه بعدی مثل مولاژ،ماکت ،مدل ، نقاشی ، خمیر بازی و.... در بکارگیری دیگر حواس نقش بسزایی دارند. تدریس بر اساس هوش های چندگانه گاردنر به عنوان یک روش آموزشی که دربرگیرنده موارد ذکر شده می تواند باشد از جمله روش های مفید برای نیل به این هدف است. حتی در آموزش های مبتنی بر رایانه بر قابلیت درگیری حواس مختلف در محیط یادگیری تاکید می شود. مثلا در طرز کار قلب وقتی امکان مشاهده عینی آن برای دانش آموز فراهم نباشد طراح محتوا ، محیط را به گونه ای طرح ریزی می

این فایل برای مشاهده است .

برای خرید فایل ورد قابل ویرایش به سایت مراجعه کنید .

کند که یادگیرنده همزمان با آنکه متنی را می تواند درباره قلب بخواند ، صدای ضربان آن را بشنود ، طرز کار آن را به طور شبیه سازی شده ببیند ، مقادیری را زیاد یا کم کند تا تاثیر آن را در طرز کار قلب ببیند (مثلا ازدیاد فعالیت بدنی یا تنفس با وارد کردن مقدارو تاثیر آن بر طرز کار قلب) و دیگر مواردی که طراح با کمک یک متخصص موضوع دربرنامه آموزشی خود لحاظ می کند.با توجه به مطالب بالا و آنچه گفته شد بنده در سال تحصیلی اخیر تصمیم گرفتم بوسیله روش تدریس نوین و مبتنی بر خلاقیت و فناوری اطلاعات دانش آموزانم را از طریق های مختلف با مفاهیم علوم درگیر کرده و حس های چند گانه را درآموزش بهتر علوم بکاربرم.

کلیدواژه :

حس های چند گانه - آموزش – علوم-دانش آموزان

مقدمه

ما از حواس پنج گانه خود برای دریافت اطلاعات استفاده می کنیم. می بینیم ، می شنویم ، لمس می کنیم ،بو می کنیم و گاهی می چشیم تا اطلاعاتی کسب کنیم. هر کدام از حواس سهمی در یادگیری انسان دارند.نتایج تحقیقات در مورد سهم حواس در یادگیری انسان نشان داده که تقریبا حدود هفتاد و پنج درصد (سه چهارم) یادگیری از طریق دیدن، ۱۳ درصد از طریق شنیدن ، ۶ درصد از طریق لمس کردن ، سه درصد از طریق بوییدن و سه درصد از طریق چشیدن صورت می پذیرد. یک پیام نمودار این است که یادگیری از طریق دیدن بویژه اگر فرد طی آن فعالیت نیز داشته باشد سهم عمده ای در یادگیری خواهدداشت. این امر بویژه در کودکان کم سن و سالتر پررنگ تر است.

این فایل برای مشاهده است .

برای خرید فایل ورد قابل ویرایش به سایت مراجعه کنید .

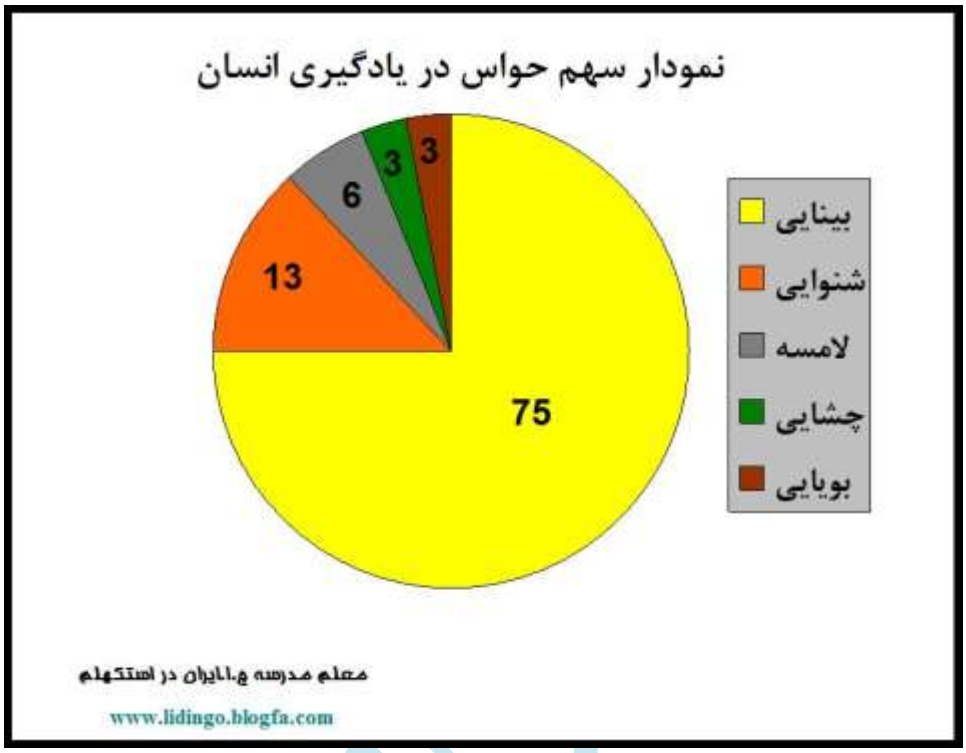

پیام دیگر نمودار این است که هر چقدر حواس بیشتری در یادگیری درگیر باشد فرد سریعتر ، کاملتر و عمیق تر فرا خواهد گرفت.

بیان مسئله:

دلایل استفاده از مواد و وسایل آموزشی نقشی است که حواس مختلف در یادگیری دارا هستند. نتایج تحقیقات نشان داده‌اند که حواس مختلف نقش واحدی را در یادگیری دارا نیستند .یافته‌های زیر این تفاوت را به‌خوبی نشان می‌دهند. این یافته‌ها مشخص می‌کنند که در یک انسان متعارف حدوداً

- ٪۷۴ یادگیری ازطریق کاربرد حس بینایی صورت می‌گیرد .

این فایل برای مشاهده است .

برای خرید فایل ورد قابل ویرایش به سایت مراجعه کنید .

- ٪۱۳ یادگیری ازطریق کاربرد حس شنوایی صورت می‌گیرد .

- ٪۵ یادگیری ازطریق کاربرد حس لامسه صورت می‌گیرد .

- ٪۳ یادگیری ازطریق کاربرد حس بویایی صورت می‌گیرد .

- ٪۳ یادگیری ازطریق کاربرد حس چشایی صورت می‌گیرد .

ملاحظه می‌شود که اگرچه قسمت اعظم یادگیری انسان (٪۷۵) ازطریق کاربرد حس بینایی صورت گرفته و مجموعاً ٪۱۲ ازطریق کاربرد دو حس بویایی و چشایی صورت می‌گیرد که روی هم ٪۸۷ را تشکیل می‌دهد، معهذا در بسیاری از موارد معلمان بر کاربرد ٪۱۳ حس شنوایی تأکید فراوان دارند، درحالی که نتایج تحقیقات و پژوهش‌هایی که در زمینهٔ گوش‌دادن به‌عمل آمده است اطلاعات زیر را دراختیار ما قرار می‌دهند :

-تقریباً حدود ٪۶۰ از وقت فراگیران در مدارس ابتدایی و ٪۹۰ در مدارس متوسطه و دانشگاه‌ها صرف گوش‌دادن می‌شود .

- شاگردان قادرند که تنها قسمت ناچیزی از آنچه را که شنیده‌اند به‌خاطر بسپارند (شاید حدود یک‌پنجم تا یک‌سوم). حتی اشخاص بالغ نیز به‌طور متوسط قادر به حفظ کردن ٪۵۰ از شنیده‌ها در ذهن خود هستند. حدود دوماه بعد، این میزان به نصف نیز کاهش خواهد یافت .

این فایل برای مشاهده است .

برای خرید فایل ورد قابل ویرایش به سایت مراجعه کنید .

همان‌طور که ملاحظه می‌شود باوجود صرف وقت نسبتاً زیاد در کاربرد حس شنوایی تأثیر ناچیزی در رابطه با یادگیری نصیب انسان می‌شود. درحالی که برنامه‌ریزی حساب‌شده و منطقی در کاربرد حواس مختلف ازجمله بینایی می‌تواند نتایج مفیدتری را درپی داشته باشد .

در این رابطه، ادگار دیل (Edgar Dage) که یکی از صاحبنظران ارتباط است به توجیه قابل توجهی از کاربرد حواس در یادگیری پرداخته است. او به‌منظور ارائه نظرات خود بصورت عینی ولی سمبولیک ظرف مخروطی شکلی را درنظر می‌گیرد که کلیه تجارب یادگیری (آن‌دسته از فعالیت‌ها که فراگیران در راه دستیابی، به اهداف آموزشی انجام می‌دهند) فراگیران را در آن قرار می‌دهیم. سپس به‌منظور بررسی بهتر پیشنهاد می‌کند تا یک برش طولی از مخروط به‌وجود می‌آوریم. این برش که طرح آن در زیر ارائه می‌شود نشان می‌دهد که کلیه تجارب به‌طور کلی در سه طبقه جای می‌گیرد که به‌ترتیب از پایین به بالا عبارتند از :

الف - معضلات و مشکلات آموزشی

ب - نشانه‌های سمعی و بصری

ج - علایم و سمبل‌ها

همان‌گونه که در طرح برش مخروط مشاهده می‌شود، تجارب مستقیم، عینی و دست‌اول نظیر بازدیدهای علمی و پرورشی نسبت به نشانه‌های سمعی و بصری نظیر استفاده از تصویر، اسلاید و فیلم متحرک و نشانه‌های سمعی و بصری نسبت به علایم و سمبل‌ها که نمونهٔ بارز آنها کلمات هستند از عینیت بیشتری برخوردارند .

این فایل برای مشاهده است .

برای خرید فایل ورد قابل ویرایش به سایت مراجعه کنید .

بنا بر این دلیل، چنین پیشنهاد می‌کند که در انتخاب تجارب یادگیری مناسب برای فراگیران بهتر است حتی‌الامکان از طبقات پایین‌تر شروع کرده و کار انتخاب را به بالاترین طبقه ختم نماییم. در چنین صورتی می‌توان مجموعهٔ مناسبی از تجارب یادگیری را که تلفیقی از کاربرد حواس مختلف را دربر دارد برای فراگیران انتخاب نمود.

توصیف وضعیت موجود

اینجانب ..... مدت ..... سال است که در آموزش و پرورش مشغول خدمت می باشم و هم اکنو آموزگار پایه ..... آموزشگاه ..... شهرستان ..... هستم.موضوع تحقیقی که انتخاب کردم درباره چگونه توانستم حس های چند گانه را درآموزش بهتر علوم بکاربرم ؟

در سال تحصیلی اخیر احساس میکردم دانش آموزان در کلاس رغبتی به درس نشان نمی دهند و کلاس برایشان خسته کننده است. من با انتخاب این موضوع قصد دارم راهکارهایی پیدا کنم تا بتوانم دانش آموزان پر انگیزه و پر انرژی داشته باشم و سطح مهارت های زندگی دانش آموزانم را بالا ببرم.

گردآوری شواهد ۱ :

در این مرحله بهترین روش جمع اوری اطلاعات مشاهده رفتار دانش اموزان در حین درس دادن است و صحبت کردن با معلمان در دفتر راجع به وضعیت دانش آموزان می باشد و دیدن عملکرد دانش آموزان در کلاس می باشد.

- بی حوصلگی دانش آموزان و عدم توجه آنها
- نداشتن انگیزه و عدم توجه به درس
- با وسایل تحریر خود سرگرم بودن و دائما نگاه کردن به ساعت کلاس
- داشتن مشکلات فردی و تامین نبودن از نظر مالی

این فایل برای مشاهده است .

برای خرید فایل ورد قابل ویرایش به سایت مراجعه کنید .

- بی علاقه بودن معلمان به آموزش مهارت های مختلف و نگفتن مطالب جالب و یکنواختی تدریس

یافته های علمی همانطور که گفتیم استفاده از حواس چندگانه بیشتر در یادگیری میزان یادگیری و دوام آن را افزایش می دهد. از این سو چند رسانه ای بیشتر از آموزش سنتی حواس را درگیر یادگیری می سازند.۱ -تمرین و تکرار تا حد تسلط : تا حد تسلط از فنون یادگیری موفقی است که توسط بلوم ۱۹۶۸ و بلاک ۱۹۷۱ مطرح شد.آموزش و تدریس مستقل و خصوصی با توجه به تفاوت های فردی کاربران این روش را یکی از بهترین روش ها معرفی کرده است. واحدهای درسی بخش بخش شده و کاربر در زمان مورد نیاز خود برای تکرار و تمرین استفاده می کند تا به حد تسلط در یادگیری برسد.۲-تسهیل مشارکت میان دانش آموزان: در یک چند رسانه ای، مشارکت میان کاربران بسیار آسان و سریع می باشد. گفتگوهای سنجیده درباره موضوعاتی که مورد علاقه شرکت کنندگان است در میان گذاشته می شود. تجارب، عقاید، و نظرات کاربران در صورت علاقمندی آنان ارائه می شود. این مشارکت به دو صورت همزمان و غیرهمزمان انجام می گیرد. غیرهمزمان می تواند در وبلاگ ها و میز گفتگو انجام پذیرد چرا که درگیر شدن کاربر بدون نیاز به زمان خاص در آموزش جهت مشارکت میان کاربران است.

اما در همزمان مانند جلسات آنلاین که رودررو و یا یک کلاس درس مجازی که می تواند بسیار جذاب و رغبت انگیز باشد

۳-کمک به کاربر برای ایجاد ارتباط بین مفاهیم: در چند رسانه ای بسط معنایی یعنی افزودن معنی به اطلاعات تازه از راه ارتباط دادن با دانش قبلی با جذابیت صورت می پذیرد. این خصیصه که در واقع اطلاعات را روی پیش سازمانده های قبلی استوار می سازد موجب یادگیری مفاهیم جدید می شود. آزوبل واضع پیش سازمانده هاست. به زعم او پیش سازمانده ها مجموعه ای از مفاهیم مربوط به مطالب یادگیری که از پیش آزمون جدید جزئیات تفضیلی آن مطلب در اختیار فراگیر قرار می گیرد. این پیش سازمانده ها به دو صورت ارائه می شود:

۳- ۱ توضیحی (نمایشی): اندیشه های کلی که روابط آنها با یکدیگر توضیح داده شده و نکات مهم روشن می گردد.

۳-۲ -مقایسه ای: بین آموخته های قبلی و آنچه قرار است بیاموزند ارتباط برقرار می کند.

ارتباط مفاهیم در چند رسانه ای با توجه به خاصیتی که دارد قابل برگشت پذیری است. یعنی اگر کاربر موضوع یا مفهومی را درک نکرد، می تواند از طریق شاخه های قبلی یا گام قبلی با محتوا آشنا شود. این دست رسی بسیار آسان و جذاب طراحی می شود.

این فایل برای مشاهده است .

برای خرید فایل ورد قابل ویرایش به سایت مراجعه کنید .

۴-تکرار درس برای کاربر در صورت تمایل: نظریه ای که به این خصیصه کمک می کند نظریه خبرپردازی است. این نظریه حافظه را به چهار قسمت تقسیم می کند:

-حافظه حسی - حافظه کوتاه مدت - حافظه بلندمدت - فراشناخت

مخزن حسی که به طور دائم بر گیرنده های ما اثر می گذارند و اطلاعات برای مدت کمتر از ۴ ثانیه حفظ می شوند و در حواس های گوناگون مخزن هایی چون شنوایی، بویایی، پژواکی و . . . قرار دارند.

حافظه کوتاه مدت که اطلاعات را رمزگردانی می کند و برای حفظ اطلاعات موجود باید از راهبرد تکرار و تمرین استفاده کرد. یادآوری در این حافظه بسیار ساده و هوشیارانه است.

حافظه بلند مدت، حافظه ای که بسیار طولانی اطلاعات را در خود ذخیره دارد مشابه تمام عمر،به سه صورت اطلاعات را رمزگردانی می کند -حافظه رویدادی - معنایی - روندی

چند رسانه ای با توجه به این نظریه در یادگیری فرصت تکرار را به کاربر می دهد. چرا که اطلاعات در حافظه جانبی رایانه ثبت شده و کاربر در صورت تمایل می توانند فرایند یادگیری را برای خود تکرار کند تا به حد اشباع برسد.

۵ -انعطاف پذیری برنامه ها در مقابل نیازها: چند رسانه ای ها این فرصت را به کاربر می دهند که به طور مفصل استراحت کند یا به یک کار دیگر بپردازد بدون اینکه از فرایند یادگیری عقب بماند، یعنی اینکه اگر دانش آموزی امروز در کلاس غیبت داشته باشد و معلم یک محتوا را درس داده باشد همان محتوا در یادگیری این دانش آموز عقیم می باشد ولی این آسیب در چند رسانه ای وجود ندارد.

طبق نظریه نیازها، آنچه مستقیماً با میزان یادگیری رابطه مستقیم مثبت دارد، سطح توانایی یادگیرندگان است .

برناردو اینر ۱۹۸۰ نظریه اسناد را پیشنهاد می کند. چرا که طی آن انگیزش پیشرفت پدیده ای انعطاف پذیر و قابل تغییر است، بدین معنا که ادراک و تفسیر افراد درباره علت ها، تعیین کننده پیشرفت است نه تجارب آنان.

شرایط آموزش باید بر یادگیری تاکید کند نه پیشرفت. چند رسانه ای موجب می شود کاربر به مفهوم خود مثبت دست یابد. وی سه ویژگی را معرفی می کند:

الف – منبع که نیازهای درونی و بیرونی را پاسخ می دهد. ویژگی های درونی کوشش و توانایی کاربر با توجه به نیاز خود که کسب می کند، ویژگی بیرونی کمک دیگران و اطلاعات موجود در یک چند رسانه.

این فایل برای مشاهده است .

برای خرید فایل ورد قابل ویرایش به سایت مراجعه کنید .

ب – وضعیت ثبات: دلیل تصوری به پایداری یا ناپایداری یک اسناد. پایدار چون توانایی و پیشرفت. ناپایداری چون بخت و اقبال.

ج- کنترل پذیری: با توجه به سعی و کوشش که نیاز کاربر است توسط کاربر صورت می گیرد و فرد احساس شایستگی یا احساس گناه می کند که باید در یک فرایند آموزشی به مانند پیوستار صورت گیرد .

مواد آموزشی

۳ -تعریف عناصر درسی و واحدهای آن:

عنصرهای برنامه درسی شامل موضوع آموزش و محتوا است.

برای اینکه بتوان برای چند رسانه ای یک برنامه درسی مرتب کرد باید به سئوالات ذیل پاسخ داد:

۱ -چه کسی برنامه درسی را تعیین می کند؟

۲ -چگونه برنامه درسی را در چندرسانه ای سازماندهی کنیم؟

۳ -منابع مورد استفاده در برنامه درسی چیست؟

۴ -آیا یک برنامه جامع پی ریزی شود یا برنامه های مختلف؟

۵ -ملاک آموزش و پرورش عمومی و تخصصی چیست؟

۶ -تعادل و توازن میان کاربران چگونه برقرا می شود؟

۷ -کدام موضوع یا موضوعات مورد توجه شایان قرار می گیرد؟

۸ -چگونه برنامه را مرتب کنیم تا یادگیری سهل تر انجام گیرد؟

۹ -ارزشیابی در محتوا چگونه صورت می گیرد؟

۱۰ -بازخورد را چگونه می توان جهت تغییر در برنامه ها کسب کرد؟

تجزیه و تحلیل و تغییر داده ها :

برای تجزیه تحلیل داده ها از روش شش پرسش استفاده می کنم

این فایل برای مشاهده است .

برای خرید فایل ورد قابل ویرایش به سایت مراجعه کنید .

۱-چرا :علت استفاده این تحقیق داشتن کلاس با نشاط و با انگیزه و دارای مهارت های زندگی

۲-چگونه: استفاده از نظرات مدیر ومعاونین و پرسش از دانش اموزان و کتاب و غیره ....

۳-چه کسی: من به عنوان معلم این کلاس

۴- چه چیزی: برقراری آموزش به کمک حواس پنج گانه

۵-چه موقع: از الان تا پایان تدریسم در کلاس

۶- چه مکانی: در سر کلاس سوم به عنوان نمونه و ارجاع به سایر کلاسها

<u>انتخاب راه حل یا راه حل های موقت:</u>

۱-پخش فیلم یا اسلاید در سر کلاس

۲-کنفرانس دادن دانش آموزان

۳- استفاده از کارگاه به جای درس تئوری

۴- برای هر فصل بازدید بردن دانش آموزان

۵- استفاده از مطالب و بروشورهایی در رابطه با درس علوم

فقط برای مشاهده

این فایل برای مشاهده است .

برای خرید فایل ورد قابل ویرایش به سایت مراجعه کنید .

۶- متنوع صحبت کردن معلم در حین تدریس در رابطه با نقش علوم در زندگی

۷-پخش فیلم های آموزش علوم به کمک دیتا

۸- ایجاد بستر مناسبی در رابطه با استفاده دانش آموزان از آزمایشگاه علوم

شیوه های اجراء:

علاوه بر راهکار های بالا روش تدریس خود را به روش چند حسی تغییر دادم . به طور کلی از همه حواس استفاده می شود, به بیان دیگر ,یادگـــیری بصری کـه ۷۵ ٪ از مجموع یاد گیری ما از طریق دیدن است , یادگیری سمعی کـه ۱۳ ٪ از مجموع یادگیری ما از طریق شنیدن اسـت , لمس کـــردن , کـه ۶٪ از مجموع یادگیری ما از طریق لـــــمس کردن اســـت , چشیدن که ۳٪ از مجموع یادگیری مـــا از طـــــریق چشیدن اســـــت و بوییدن کـــه ۳٪ از مجموع یادگیری از طریق بوییدن است . .

در یادگیری روش چند حسی به طور کلی از همه حواس استفاده می شود, به بیان دیگر ,یادگیری بصری که ۷۵ ٪ از مجموع یاد گیری ما از طریق دیدن است , یادگیری سمعی که ۱۳ ٪ از مجموع یادگیری ما از طریق شنیدن است , لمس کردن , که ۶٪ از مجموع یادگیری ما از طریق لمس کردن است , چشیدن که ۳٪ از مجموع یادگیری ما از طریق چشیدن است و بوییدن که ۳٪ از مجموع یادگیری از طریق بوییدن است. اگر معلمی برای بالا بردن سطح ادارک در فراگیران خود از وسایل و رسانه های آموزشی استفاده کند و با تحریک حواس مختلف بخصوص بینایی ؛ شنیداری و لامسه سعی در تمیز عوامل فیزیکی برای درک راحت تر قواعد و مفاهیم می شود .

این فایل برای مشاهده است .

برای خرید فایل ورد قابل ویرایش به سایت مراجعه کنید .

او از روش تدریس چند حسی استفاده کرده است هر چه تعداد حواس در ادراک بالاتر باشد یعنی وسیله تحریک کننده حواس بیشتری باشد ؛ فراگیر می تواند اطلاعات بیشتری را کسب کرده و درک و تعمیم و حتی زنجیز کردن قواعد را راحت تر و سریع تر انجام دهد. حالا تفاوت در اینجاست که این رسانه به تابلو نصب می شود بصورت چارت یا پوستر و یا... حتی بصورت اسلاید و یا پاورپوینت و معلم با لیزر و یا چوب نشان گر تدریس کند . روشی که بکار می برد هم نمی گویم سخنرانی بلکه بسیار جذاب حتی قصه گویی و داستان سرایی؛ ولی باز اطلاعات فقط در حافظه جای می گیرد فقط دقت و توجه فراگیران را بیشتر جلب کرده است نه یادگیری را ترغیب کرده !!

معلمی مولاژ و یا مدل و ماکتی را با خود به کلاس ببرد و روی میز آموزگار قرار دهد و خود این مولاژ گران قیمت را انحصاری در اختیار گرفته و برای فراگیران تشریح می کند ... هر چند وقت عضوی را در آورده به توضیح در مورد آن می پردازد و فراگیران با کنجکاوی مانند برنامه شعبده بازی جذب شده و به مولاژ خیره می شوند...این روش چند حسی جای خود را با روش نمایشی عوض کرده و دیگر تاثیر یادگیری آن پایین می آید. فقط حافظه محور و کاملا سنتی و روش مستقیم معلم مدار است. فراگیر فقط یک بیننده است.

مانند دانش آموزانی که به اردوی مدرسه رفته در باغ وحش در حالیکه در صفوف منظم از کنار قفس حیوانات رد می شوند و معلم و یا راهنما در خصوص آن حیوان توضیحاتی می دهد ... در این حالت هم یادگیری صورت نمی گیرد یکسری اطلاعات در حافظه دیداری و شنیداری بصورت خاطره ذخیره می گردد .

حال اگر دانش آموزان در گروه های مختلف تقسیم شده هر گروه در مورد یکسری یا یک دسته از حیوانات (پرندگان- خزندگان و ...) تحقیق کرده و تصویر و مطالب تهیه نموده بصورت کنفرانس؛ پاورپوینت، روزنامه

این فایل برای مشاهده است .

برای خرید فایل ورد قابل ویرایش به سایت مراجعه کنید .

دیواری؛ تدریس یاران به کلاس ارائه دهند ؛ به راحتی یک روش تدریس معلم محور به روش نیمه مستقیم و حتی یاددهی و یادگیری تبدیل می شود.

گرد آوری شواهد ۲:

پس از بررسی رفتار دانش آموزان پس از آموزش چند حسی و روش های نوین تغییرات چشمگیری را در رفتار و کردار آنان مشاهده نمودم .دانش آموزان علاقه زیادی به درس پیدا کرده بودند و از حواس مختلف در این رابطه استفاده می کردند.و درس علوم را به صورت کاربردی فرا گرفتند.

پیشنهاداتی جهت فراگیری بهتر درس علوم تجربی:

- استفاده وآشنایی آموزگاران محترم با انواع روش های نوین تدریس در فرایند یاد دهی ویادگیری که موجب تنوع وعلاقه مندی بیشتر دانش آموزان در بحث های درسی وعلمی می شود.

- پیش مطالعه درسی توسط دانش آموزان ۲۰ دقیقه قبل از تدریس آموزگار در کلاس.

- تهیه وسایل کمک آموزشی مربوط به آموزش علوم تجربی مانند انواع فیلم ،سی دی ونرم افزارهای آموزشی رایانه ای ، نقشه البته به شرط استفاده ازاین وسایل توسط آموزگاران.

- برگزاری بازدید های علمی برای دانش آموزان در درس علوم تجربی به صورت هدفمند وسازماندهی شده

- مشارکت هرچه بیشتر آموزگاران ومسئولان مدرسه ها با دانش آموزانی که قصد انجام فعالیت های خارج از مدرسه را دارند ، مانند تهیه ملزومات وامکانات برای تهیه ماکت ،وسایل دست ساخت وروزنامه دیواری وتحقیقات میدانی وتشویق این گونه فعالیت ها

این فایل برای مشاهده است .

برای خرید فایل ورد قابل ویرایش به سایت مراجعه کنید .

- افزایش واهمیت دادن به دوره های تخصصی آموزش ضمن خدمت دانش افزایی آموزگاران علوم تجربی وشرکت فعال همکاران

-استفاده نکردن از آموزگاران غیر متخصص برای تدریس علوم تجربی

- استفاده از ارزشیابی مستمر از نحوه تدریس وتهیه چک لیست های آموزشی – یادگیری توسط آموزگاران

- مجهز کردن کتابخانه های مدارس به کتاب های علوم تجربی ومجلات آموزشی این رشته

-در صورت امکان تاسیس وتجهیز اتاق علومی مدارس ومناطق آموزش وپرورش وسیستم هوشمند رایانه ای

- برگزاری جشنواره های تدریس آموزگاران وجشنواره های از وسایل دست ساخت وتحقیقات دانش آموزی

- استفاده از سایت تکنولوژی آموزشی وتجهیز مدارس به وسایل مورد نیاز به خصوص نقشه های آموزشی لازم و نرم افزارهای مورد نیاز آموزشی در درس علوم تجربی که تدریس مطالب آن به کارگاه آموزشی مناسب نیاز دارد

- در صورت امکان برای هر درس کلاسی اختصاص داده شود وامکانات لازم مورد نیاز برای هر درس به تناسب رشته تحصیلی ودرسی که تدریس می شود در اختیار آموزگار ودانش آموزان قرارداده شود

-استفاده بیشتر از نرم افزا رهای آموزشی می تواند در علاقه دانش آموزان موثر باشد به عنوان مثال مطالب درسی را به صورت powerpoint آماده کرده ودر کلاس استفاده شود همانطوری که بنده در دروس علوم تجربی این کار را انجام داده ام .

این فایل برای مشاهده است .

برای خرید فایل ورد قابل ویرایش به سایت مراجعه کنید .

- تشکیل وحمایت از انجمن های علمی فرهنگیان ودانش آموزان با امکانات وفضای فراهم تشکیل بانک اطلاعاتی در دسترس عموم از موفقیت ها وتجارب گذشته دانش آموزان برتر وفرهنگیان نمونه

- احیای پژوهشگاه آموزگار به شکل علمی – پژوهشی نه صرفا در قالب گروههای آموزشی

- برنامه ریزی وسرمایه گذاری صبورانه وهدفمند برکیفیت آموزشی که به تبع بعد از چند سال کمیت آموزشی مورد نظر را نیز فراهم می کند.

پیشنهادات جهت شرکت دادن دانش آموزان در کار گروهی :

دانش آموزان از همدیگر چیزهای زیادی می‌آموزند. آن‌ها اغلب راحت‌تر می‌توانند متوجه مطلبی شوند که یک تازه آموخته توضیح می‌دهد. اکثر دانش آموزان لذت می‌برند دست کم بخشی از وقت خود را صرف کارهای گروهی کنند. پیشنهاد های زیر می تواند به شما کمک کنند تا بهره بیشتری از کار گروهی ببرید.

۱-در رابطه با دلایل خود برای فعالیت‌های گروهی، با دانش آموزان صادق باشید. با آن‌ها راجع به مزایای آموزش گروهی صحبت کنید.

۲-به جای رقابت، برای تشریک مساعی برنامه ریزی کنید. برای آن‌ها فعالیت‌های گروهی ترتیب بدهید تا تکالیف بین اعضای گروه تقسیم، و تجربه نصیب همه شود

۳-به دانش آموزان یاری دهید به همدیگر کمک کنند. دانش آموزان را تشویق به گرفتن تست از یکدیگر بکنید تا بتوانند به صورت غیر رسمی، همه در طرح سؤالات منطقی و هم در پاسخ دهی به پرسش‌ها تمرین کنند.

این فایل برای مشاهده است .

برای خرید فایل ورد قابل ویرایش به سایت مراجعه کنید .

۴-دانش آموزان را به ارزشیابی اوراق یکدیگر بگمارید. کمترین خاصیت این کار آن است که آن‌ها پاسخ‌های خود را با نمونه پاسخ‌هایی که به آن‌ها داده‌اید مقایسه کنند. متعاقباً با افزایش مهارت آن‌ها در ارزشیابی کار یکدیگر، می‌توانید آن‌ها را به انواع پیچیده تری از ارزشیابی، که در آن دانش آموزان با در نظر گرفتن یک ضابطه ی معین یا از قبل توافق شده نسبت به کار همدیگر اظهار نظر می‌کنند، تشویق نمایید.

۵-به دانش آموزان فرصت دهید به همدیگر درس بدهند. درس دادن به دیگران بهترین راه برای ثبت دانسته‌های خود است

۶-گروهای متفاوتی تشکیل دهید. وقتی دانش آموزان را برای همکاری‌های دسته جمعی گروه بندی می‌کنید، راجع به نحوه ی آرایش آن‌ها بیندیشید. در شرایط مختلف ممکن است بخواهید آن‌ها را در گروه‌های دوستی، گروه‌های بر اساس توانایی و یا تیم‌های یادگیری جای دهید تا محدوده قابلیت‌ها و توانایی‌ها را متعادل سازید.

۷-مواظب احساسات آن‌ها باشید. نسبت به رسیدگی به مشکلات بین فردی درون گروهی حساس باشید. هیچ دلیلی ندارد دانش آموزانی را که هیچ علاقه ای به یکدیگر ندارند وادار به همکاری بکنید. شاید لازم باشد طرح‌هایی احتیاطی در نظر داشته باشید تا در صورت بروز اشکال، آرایش گروه‌ها را تغییر دهید.

۸-از تنبلی جلوگیری کنید. بر فعالیت‌های گروهی نظارت کنید تا مطمئن شوید دانش آموزی در یکی از گروه‌ها تنبلی نمی‌کند و از مسئولیت شانه خالی نمی کند.

۹-دانش آموزان مشکل ساز را تقسیم کنید. گه گاه ترکیب گروه‌ها را تغییر دهید تا دانش آموزان محبوب یا مشکل ساز همیشه در گروه یکسانی باقی نمانند.

این فایل برای مشاهده است .

برای خرید فایل ورد قابل ویرایش به سایت مراجعه کنید .

- با مطالعه وتحقیق چالش های مسیر کلاس خود را بشناسد وفاصله ذهنی ومهارتی خویش را با دانش آموزانش کم کند.

- در کلاس در س به فعالیت های کلاسی به مثابه لحظات مهم اصل زندگی می نگرد نه صرفا وظیفه

- همه دانش آموزان را دوست دارد اگر چه مطمئن است ممکن است همه آنها اورا دوست نداشته باشند.

- در فعالیت های کلاسی وشخصی خود را هدفمند ، پرتلاش،علاقه مندوکم انتظار نشان می دهد

- دانش آموزان را برای آینده ای که می بیند می سازد نه صرفا برای برآوردن انتظارات روزمره گذشته وامروز

- به دانش آموز ان شوق وزیبایی های زندگی، اندیشیدن وارزش علم را می آموزد

توصیه ها

هر معلمی با بالا رفتن تجربه اش پی خواهد برد که باید به برخی کارهای ضروری در کلاس درس توجه نماید ، بعضی اعمال را نباید انجام دهد، و خود را در کلاس برای دقایقی به جای شاگردان فرض نماید . تجربه نشان داده معلمانی که در کلاس درس فعالیت و تحرک بیشتری داشته ، به شغل خود علاقه و عشق می ورزند ، هدف های متنوعی دارند ، درگیری ها و جنگ اعصاب کمتری داشته باشند ، دیر تر از دیگران فرسوده و شکسته خواهند شد و همیشه به عنوان فردی شاداب و با نشاط و موفق در شغل خود نزد دیگران شناخته شده اند . در زیر به صورت خلاصه ، کارهایی که معمولا" در کلاس درس باعث جلب توجه دانش آموزان ، علاقمندی به درس و معلم و نشاط آنان میشود ذکر می گردد .

این فایل برای مشاهده است .

برای خرید فایل ورد قابل ویرایش به سایت مراجعه کنید .

۱- به محض مشاهده علایم خستگی در دانش آموزان و حواس پرتی آنان ، جریان تدریس یا پرسش را قطع کرده و به آنها اجازه داده شود که از جای خود بلند شده ، کشش عضلانی داشته ، نفسی بکشند و دقایقی کوتاه آزاد باشند ، اگر بدون توجه به خستگی دانش آموزان به تدریس یا پرسش ادامه دهیم ، در واقع کاری بیهوده و بی ثمر را دنبال خواهیم کرد .

۲- هیچگاه بدون اطلاع قبلی ، پرسش کلاسی یا امتحان کتبی برگزار نکنیم و حتی در جلسه قبل ، صفحات و نوع پرسش و حتی افرادی که از آنان پرسش شفاهی انجام می شود تلویحا" مشخص شوند و این صرفا" برای رفع حالت اضطراب دانش آموزان است ، برخی معلمان برای حالت " همیشه آماده باش بودن کلاس " توجهی به این نکته ندارند که امتحان یا پرسش بدون اطلاع قبلی ، از نظر دانش آموزان نوعی مچ گیری محسوب می شود . در رابطه با دانش آموزانی که از آنان پرسش به عمل می آید باید گفت معمولا" به سه دسته تقسیم می شوند و هر کسی تکلیف خود را خواهد دانست و در کنار آن پاسخ گویی داوطلبانه هم مد نظر قرار می گیرد و بدین ترتیب دانش آموزان تمایل بیشتری هم برای جواب دادن دارند و درگیری ها خیلی کمتر می شود .

۳- حتما" قبل از تدریس درس جدید ، خلاصه مطلب قبلی برای دانش آموزان گفته شود و آنها را به هم ربط داد .این کار به دانش آموزانی که حتی دروس قبل را مطالعه نکرده اند اجازه می دهد مطالب را به یاد آروند و در یادگیری مطالب جدید انگیزه پیدا کنند.

۴- اگر وقت اضافه ای در کلاس موجود بود ، نباید گذاشت دانش آموزان از سرو کول هم بالا بروند بلکه به نحوی باید آنها را تحت آموزش قرار داد به عنوان مثال صحبت و تبادل نظر در مورد مسایل اجتماعی محل سکونت ، یا وضع مدرسه و غیره ، دانش آموزان اظهار نظر در جمع را خیلی دوست دارند .

این فایل برای مشاهده است .

برای خرید فایل ورد قابل ویرایش به سایت مراجعه کنید .

۵- طوری برنامه ریزی شود که هر جلسه با توجه به دوره تحصیلی و پایه ، حدود ۳ تا ۵ دقیقه یک رفتار نیکوی اجتماعی، فردی و یا یک روایت یا حدیث مرتبط با دانش آموزان در پایان کلاس ذکر شود . این موارد حتی در کلاس ریاضی و تاریخ و غیره هم امکان پذیر است .

۶- با بهره گیری از روش ایفای نقش (برای هر درسی امکان دارد) توسط دانش آموزان ، منظور خود و موضوع را سریعتر و بهتر به دانش آموزان منتقل کنید ، بهتر است جلسه قبل ، قرار ایفای نقش ، موضوعات و شرکت کنندگان مشخص شوند .

۷- به صلاحدید معلم می توان هر جلسه یکی از دانش آموزان را به ترتیب انتخاب کرد تا مطالبی در راستای درس را به دانش آموزان ارائه دهد (این کار بین دانش آموزان به نام کنفرانس مشهور است) . اگر معلم بتواند اهداف این کار را کاملا" تشریح و زمینه های آن را فراهم نماید ، شاگردان هم بدان علاقمند خواهند شد ، در صورتی که همه کلاس در برنامه شرکت کنند ، موانعی مانند تمسخر دیگران ،اضطراب صحبت در روبروی همکلاسی ها و غیره به تدریج کمتر خواهد شد .

۸- استفاده از ارزانترین و کاراترین تشویق ها یعنی تشویق لفظی (با دلیل نه طبق عادت کلامی) را در کلاس هرگز فراموش نکنید . کلماتی مانند : آفرین ! احسنت ! خوبه ! باریک ا...! تشکر ! به جابود ! خوشحالم ! و غیره اثری شگفت انگیز دارد .

۹- استفاده از تشویق " کف زدن " توسط کل کلاس برای موفقیتهای کوچک و بزرگ آنان ، یا به دنبال آمادگی کل دانش آموزان یا گروهی از آنان برای پاسخ گویی به درس ، اتمام درس ، کسب نمرات مطلوب ، اظهار نظرهای مناسب و غیره ، حال و هوای کلاس را عوض خواهد کرد .

این فایل برای مشاهده است .

برای خرید فایل ورد قابل ویرایش به سایت مراجعه کنید .

۱۰-دو کار در کلاس نباید توسط معلم فراموش شود ، و اثر معجزه آسایی در آرامش و آمادگی دانش آموزان دارد و آن ذکر صلوات در برخی مواقع و یا تلاوت آیاتی از قرآن مجید با ترجمه توسط یکی از دانش آموزان است . و این کار ارتباطی به دروس خاص ندارد و نباید فقط به کلاس دینی و پرورشی یا قرآن بسپاریم . حداقل هر چند جلسه یکبار شروع کلاس با تلاوت قرآن در آرامش شاگردان موثر است ...

۱۱- برای پرسش پای تخته الزامی نیست که دانش آموز سرپا و روبروی دانش آموزان بایستد ، می توان برای آنها که خیلی اضطراب دارند ، یک صندلی روبروی میز معلم گذاشت تا دانش آموزانی که مایل هستند روی آن نشسته و با حالت شبیه به مصاحبه به درس پاسخ گویند (با اجرای این روش ، کلیه دانش آموزان ، خصوصا" شاگردان مضطرب ، تمایل نشان داده و نمرات مطلوبی کسب می کنند)

۱۲-هر دو ماه یکبار به صورت غیر مستقیم نظر دانش آموزان خود را در مورد شیوه تدریس و کلاس داری و برنامه آن بسنجید ، مطالبی را به شما خواهند گفت که قطعا" تعجب خواهید کرد!(شنیدن یا خوانده انتقادات دانش آموزان جرات خاصی می خواهد !) و شما باید برای رفع نقایص روش خود اقداماتی بیاندیشید و از رضایت آنان مطلع شوید. زیرا بدون بازخور دقیق نمی توان از عملکرد کار خود مطمئن بود.

۱۳- سعی کنید هر ساله با دانش آموزان خود تعدادی عکس دسته جمعی بیاندازید و یکی از دانش آموزان اسامی را پشت عکس یااگر دیجیتالی بود به صورت دستی برای شما بنویسد ، این کار خیلی مورد علاقه دانش آموزان است و احساس صمیمیت خاصی با معلم می کنند و برخی از آنها که برای کلاس درد سر ساز بوده اند با این اعمال ، تغییراتی خواهند داشت . امروزه دوربین های دیجیتالی و غیره کار را بسیار راحت و کم هزینه کرده اند .

این فایل برای مشاهده است .

برای خرید فایل ورد قابل ویرایش به سایت مراجعه کنید .

۱۴- به دانش آموزانی که درخواست بیرون رفتن از کلاس و آبخوری یا غیره را دارند ، توجه نمایید و به هیچ وجه مانع نشوید ، در غیر این صورت آن دسته دانش آموزان به اجبار در کلاس نشسته و حتی گاها" شاهد مشکلات ناخواسته ای خواهید شد مثل : تهوع ، بیهوش شدن از ضعف یا احساس شرمندگی آنان ، برخی معلمان به اشتباه ، عدم اجازه به دانش آموز را نشان از مدیریت مطلوب خود و اداره کلاس می دانند !

۱۵-جوایز هر چند ساده مانند خودکار و غیره را تهیه و به بهانه های مختلف هر چند وقت یکبار به دانش آموزان اهدا کنید در این میان دانش آموزانی که پیشرفتهایی داشته اند باید بیشتر مورد توجه قرار گیرند .حتی دانش آموزانی که دارای توانایی مالی بسیار بالایی هستند ، از این کار معلم بسیار خوشحال می شوند .

۱۶-تهیه تراکت هایی برای کلاس توسط معلم در رابطه با درس یا موضوعات دیگر و نصب آن در کلاس (در حضور دانش آموزان) توجه آنان را به شدت جلب می کند.

۱۷-هر معلمی در شرایط لازم میتواند مهارت های زندگی را در کلاس به دانش آموزان آموزش دهد گاهی وقت ذکر یک خاطره کوتاه از حسادت ، میتواند در تغییر نگرش دانش آموزان بسیار موثر باشد و درگیری های کلاسی و یا درگیری با دفتر را به طرز چشمگیری کاهش داد ، معلمان چند دهه قبل پند و نصایح خود را از دانش آموزان دریغ نمی کردند و عموما" نتایج مطلوبی داشت و شما هم حتما" خاطره ای از این اعمال معلم در کلاس دارید .

۱۸- رعایت زمانبندی دروس بسیار مهم است اگر در یک جلسه ۳ درس داده شود و یا ۳ جلسه پشت سر هم فقط پرسش پای تخته بدون تدریس داشته باشیم ، اشکال ایجاد خواهد شد و منتظر خستگی خود و دانش آموزان و افزایش بی نظمی آنها و جنگ اعصاب برای خود باشید .

این فایل برای مشاهده است .

برای خرید فایل ورد قابل ویرایش به سایت مراجعه کنید .

۱۹- هر چند وقت یکبار به دانش آموزان اجازه بدهیم خاطرات خوب و بد خود را از کلاس شما یا کلاس سنوات قبل برای کلاس تعریف کنند ، این مورد علاوه بر اینکه یک بازخورد مفید برای روش شماست ، می تواند در جذابیت کلاس و رفع نگرانی و حتی اضطراب دانش آموزان هم نقش داشته باشد .

۲۰- اگر وقت اضافه ای موجود بود ، با دانش آموزان در مورد مهمترین اتفاقات هفته پیش در سطح شهر یا رسانه ها تبادل نظر کنید تا دید آنها به مسایل محیط و نحوه بیانشان را تقویت نمایید .

۲۱- بردن کتابهای مرتبط با درس ، اثر خوبی بر جلب توجه دانش آموزان دارد و این اعمال را هرگز فراموش نکرده و شما را به عنوان معلمی دلسوز و علاقمند به حرفه خود معرفی خواهد کرد .

۲۲- متاسفانه برخی معلمان ، "تدریس" را با در آوردن سئوال و جواب تمام متن توسط خودشان ، اشتباه می گیرند ! این کار علاوه بر اینکه باعث انهدام خلاقیت و کاوشگری دانش آموز می شود بلکه معلم را خسته کرده و دانش آموز چیز تازه ای یاد نخواهد گرفت ! باید گفت بعضی از والدین در این کار معلم هم نقش دارند و وی را مجبور میکنند که به خیال خود ، فرزندشان را برای امتحان آخر سال آماده کند ! اگر نوشتن نمونه سوال لازم است بهتر است این کار را به دانش آموزان محول کنیم ، آنهم بعد از تدریس و با هدف مشخص برای صفحات محدود، و باز هم متاسفانه باید گفت برخی والدین یا دانش آموزان از بعضی معلمان تعریف و تمجید می کنند که حتی یک سوال را از کتاب جا نمی گذارد (والبته یک کلمه هم توضیح نداده !)

۲۳- صحبتهای بسیار مختصر با دانش آموزان در سالن و حیاط یا جلوی درب مدرسه ، نقش مهمی در آرام کردن آنها در کلاس خواهد داشت و آنها احساس صمیمیت بیشتری با معلم خواهند کرد.این صحبتها می تواند بسیار ساده و غیر خصوصی باشد مانند : "معلوم بود که دیشب درست رو خوب خوانده بودی !" یا " آمادگی تو برای کنفرانس امروز خیلی خوب بود " یا " آیا باز هم می توانی ۳ خط مطلب در مورد درس فلان بنویسی ؟" ...

این فایل برای مشاهده است .

برای خرید فایل ورد قابل ویرایش به سایت مراجعه کنید .

این کار باعث کاهش چشمگیر اضطراب آنان خواهد شد . متاسفانه شنیده شده که" این کار ها دانش آموزان را پر رو خواهد کرد !"

۲۴- وضع نکردن مقررات دست و پاگیر و خشک کلاسی باعث جلوگیری از خستگی معلم و دانش آموز در کلاس خواهد شد مهمتر اینکه آنها از معلم و کلاس دلزده نخواهند شد . بعضی معلمان حساسیت زیادی به جنب و جوش گریز ناپذیر شاگردان در کلاس دارند و حتی تنبیه هایی را اعمال کرده و وقت گرانبهای کلاس را به درگیری و تنبیه در مورد مقررات خود ، اختصاص می دهند .(به عنوان مثال کسی به هیچ وجه نباید برگردد و دانش آموز دیگر را نگاه کند ... یا نگاه کرده به پنجره کلاس ممنوع است)

فقط برای مشاهده

این فایل برای مشاهده است .

برای خرید فایل ورد قابل ویرایش به سایت مراجعه کنید .

منابع :

۱- جان جی- گایزل، ترجمه حجازی،محمد، ۱۳۵۲ ، شادکامی تهران، انتشارات ابن سینا، ص ۱

۲ - سرشار، مرضیه، ۱۳۸۸ ، بهار، شادی و نشاط در فرهنگ ایرانی، رشد آموزشی علوم اجتماعی، شماره ۳ ، ص ۶۰

۳ - سرشار، مرضیه، ۱۳۸۸ ، بهار، شادی و نشاط در فرهنگ ایرانی، رشد آموزشی علوم اجتماعی، شماره ۳ ، ص ۶۰

۴ - سرشار، مرضیه، ۱۳۸۸ ، بهار، شادی و نشاط در فرهنگ ایرانی، رشد آموزشی علوم اجتماعی، شماره ۳ ، ص ۶۰

۵ - سرشار، مرضیه، ۱۳۸۸ ، بهار، شادی و نشاط در فرهنگ ایرانی، رشد آموزشی علوم اجتماعی، شماره ۳ ، ص ۶۰

۶ - مراد حاصل، مهدی، ۱۳۸۵ اردیبهشت، رمز و راز شاد زیستن، ماهنامه پیوند، شماره ۳۱۹ ، ص ۱۸

۷ - صباغیان، زهرا، ۱۳۸۴ تابستان، مدرسه و تقویت نشاط و امید به زندگی، ماهنامه پیوند، شماره های ۳۰۹- ۳۱۰- ۳۱۱ ، ص ۲۸